



แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง  
จังหวัดสมุทรสงคราม

**Guidelines for Sustainable Creative Tourism Development of Baan Rim Klong  
Community, Samut Songkhram Province**

จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด\* อังสุมาลิน จำนงขอบ และ ณัฏฐพัชร มณีโรจน์<sup>2</sup>

<sup>1</sup>อาจารย์ประจำ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กทม. 10110

<sup>2</sup>คณะวิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

744 ถนนสุรนารายณ์ ในเมือง เมือง นครราชสีมา 30000

\*E-mail: jutatipj@g.swu.ac.th

## บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว และศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม 2) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบผสมผสานด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีเครื่องมือ ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการวิจัย สำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การประชุมกลุ่มย่อย และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชน และนักท่องเที่ยว และการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 98 คน



ผลการวิจัย พบว่า 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลองที่โดดเด่น ดังนี้ วิถีวิถีทัศน์ริมคลองผีหลอก ภูมิทัศน์สวนมะพร้าว หิ้งห้อย พิพิธภัณฑน์มะพร้าว บ้านทรงไทยโบราณภาคกลาง กลุ่มเบญจรงค์บางช้าง ขนมไทยโบราณ ประเพณีการทอดกฐินทางเรือ ประเพณีลอยกระทงกาบกล้วย กิจกรรมเกี่ยวน้ำตาลและทำน้ำตาลไซรัป กิจกรรมทำขนมไทยโบราณ มีบริการเรือรับส่ง บริการรถรับส่ง และบริการจักรยาน 2) ศักยภาพของชุมชนบ้านริมคลองต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีดังนี้ ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี กิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศักยภาพด้านการบริการจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด เฉลี่ยร้อยละ 4.07 อยู่ในระดับมาก ด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว เฉลี่ยร้อยละ 3.89 อยู่ในระดับมาก และด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เฉลี่ยร้อยละ 4.41 อยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลองจำนวน 6 แนวทาง ได้แก่ (1) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด (2) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดใจ (3) แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึง (4) แนวทางการพัฒนาด้านที่พัก (5) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากร (6) แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

**คำสำคัญ :** การพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

## Abstract

The purposes of this research were to 1) survey tourism resources and study the potential of sustainable creative tourism of Baan Rim Klong Community, Samut Songkhram province 2) to analyze the demands of local people and tourists toward the sustainable creative tourism management, and 3) identify the developing guidelines for sustainable creative tourism of Baan Rim Klong community, Samut Songkhram province. The researchers were use mix methods between qualitative and quantitative research. For qualitative research, tourism resources check-list, and in-depth interview form were used as data collection tools. Research methodologies were survey, interviews, observation, focus group, and participatory action research by using 25 informants who were the stakeholders in research area such as government sectors, private sectors, local people and tourists. And the quantitative data, questionnaires were used as data collection tool to asked 98 people of Thai tourists' opinions.



According to the research results, it was found that 1) the potential of sustainable creative tourism of Baan Rim Klong Community comprised of Klong Pee Lok scene, landscape of coconut eld, rey, coconut museum, Thai ancient house in central style, Bang Chang group, Thai traditional dessert, Kathin festival by boat, Loy Krathong festival (banana leaf sheaf), sugar and syrup making, and Thai traditional dessert making, there were also provide free shuttle boat and car, including the bicycle 2) potential of tourism management in tourism resources category such as the variety of tourism resources, cultures, traditional, activities, and creative tourism infrastructures. Moreover, there were potential of management and community participation, including the potential of creative activities setting in community. However, the opinions of the tourists towards the factors of marketing mix were 4.07 at high level, the components of tourism were 3.89 at high level, and creative tourism were 4.41 at the height level. 3) developing guidelines for sustainable creative tourism of Baan Rim Klong community could be identified into six ways as following, 1) marketing development 2) tourist attractions development 3) accessibility development 4) accommodation development 5) facilities and human resources development and 6) management and tourism activities development.

**Keywords :** tourism development, creative tourism, sustainable tourism

### ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันนี้หลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) มากขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มคำนึงถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-พ.ศ. 2554) และมีความชัดเจนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-พ.ศ. 2559) ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2564) ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมด้านทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นเลิศในการต่อยอดแนวคิดสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีการค้าโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เปลี่ยนจากสิ่งที่เรียกว่ามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (Value Added Economy) ไปเป็น มูลค่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation Economy) โดยมีหลักในการดำเนินการสำคัญ 3 ประการ หลัก



ที่หนึ่งคือการบริหารจัดการทุน ในที่นี้หมายถึงทุนทางวัฒนธรรม (Culture) หรือทุนทางบุคลากร หลักที่สองคือกระบวนการในการนำทุนนั้นมาทำให้เกิดเป็นสินค้าและบริการที่มีความต่าง (Differentiated Product or services Proceed) เพื่อสร้างมูลค่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation Economy) และหลักที่สามคือการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ทำให้เกิดข้อได้เปรียบ และความแตกต่างทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม คือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออก และแปซิฟิก และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นจุดหมายการท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีผู้นิยมเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (The World Tourism Organization (UNWTO), 2015) ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงสนับสนุนให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบแปลกใหม่ขึ้น โดยเน้นกิจกรรมที่เปิดมุมมองหรือเพิ่มประสบการณ์ชีวิตให้กับตนเอง นั่นคือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง โดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกระบวนการ กล่าวคือในเชิงพื้นที่กิจกรรมนั้นๆ จะต้องมีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและ / หรือธรรมชาติ และชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องมีความตระหนักในศักยภาพดังกล่าว ในเชิงกระบวนการ กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้ จะนำไปสู่ความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2554) เมื่อพิจารณาคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นจะเห็นว่าประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากมายที่กำลังรอนักวิจัยเข้ามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้วางแผน และกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ที่มีศักยภาพในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดสมุทรสงคราม และมีข้อเสนอแนะจากการประชุมให้พัฒนาพื้นที่บ้านริมคลอง ตำบลบ้านปรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนบ้านริมคลอง ตำบลบ้านปรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม, 2558)

ชุมชนบ้านริมคลอง ชุมชนแห่งนี้ มีพื้นที่ติดคลองผีหลอก ซึ่งเป็นคลองสายหลักของจังหวัดสมุทรสงคราม สามารถเชื่อมต่อไปถึงตลาดน้ำอัมพวาอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญระดับประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจ พบว่า มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่



มีแนวโน้มว่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลอง อันประกอบด้วยวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ใช้เรือเป็นพาหนะมาตั้งแต่เดิม วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชาวสวนมะพร้าว การทำน้ำตาลมะพร้าว สวนผลไม้หลากหลายพันธุ์ นั่งเรือชมทิวทัศน์ (จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด, 2560) การทำขนมไทยโบราณ การทำแปลงผักปลอดสารพิษ การทำเครื่องจักรสารจากใบมะพร้าว การทำเบญจรงค์ ซึ่งนับวันจะถูกคนรุ่นใหม่ทอดทิ้งอย่างน่าเสียดาย ทั้งที่มีคุณค่าเป็นที่สนใจของคนต่างถิ่น ที่น่าสนใจไว้มากมาย (ถิรดา เอกแก้วนำชัย, 2558) แต่ที่ผ่านมายังไม่ได้มีการค้นหา และศึกษาศักยภาพของชุมชนเหล่านี้ ออกมาอย่างเป็นรูปธรรม และยังไม่มีการจัดการส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นและความสำคัญในการสร้างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนต่อไป

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว และศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลองจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

### ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการศึกษานี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะทำให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ต่อภาครัฐ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด
2. ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ชุมชน และเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นำผลการวิเคราะห์ศึกษาศักยภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ การส่งเสริมการตลาด และการพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตนเอง
3. ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงความคุ้มค่าของการท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป



## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเครื่องมือ ได้แก่ ร่างกายตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 25 ราย (McMillan & Suhumacher, 1997) โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive. Selection) ได้แก่ 1) บุคลากรของภาครัฐบาล 2) ผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่ 3) ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านริมคลอง 4) ผู้ประกอบการธุรกิจที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านริมคลอง 5) นักท่องเที่ยว และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีเครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 98 คน กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) จากประชากร 5,000 คน โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 90% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 10% ใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) เพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงประเด็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการลงภาคสนามในระดับพื้นที่ (Field Research)
  - 2.1 ผู้วิจัยทำการสำรวจ (Survey) สำรวจข้อมูลทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม
  - 2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 25 ราย (McMillan & Suhumacher, 1997)
  - 2.3 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตโดยการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2549: 45) โดยผู้วิจัยทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนที่ถูกศึกษา มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม เข้าไปฝังตัวอยู่ในเหตุการณ์สำคัญๆ และเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน
  - 2.4 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมสมองเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ตามบทสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลทรัพยากรและกิจกรรมที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวผู้วิจัยเป็นผู้แนะนำองค์ความรู้การใช้เครื่องมือ ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้แก่ ผู้แทนจาก



ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ทั้งระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ เพื่อแสดงความคิดเห็นร่วมกัน (Consensus) เกี่ยวกับทรัพยากรที่โดดเด่น กิจกรรมที่โดดเด่น และร่วมกันวิเคราะห์ SWOT Analysis และนำผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย นำมาอภิปรายร่วมกันและกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

3. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ในการเก็บแบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

## ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒร่วมกับ Oxford Brooks University (สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, 2542) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายงานการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความโดดเด่น	ภูมิทัศน์ และภูมิอากาศ : วิถีทัศน์ริมคลองผีหลอก ภูมิทัศน์สวนมะพร้าว พืช : สวนมะพร้าว สวนกล้วย สวนสมุนไพร สวนพืชผักสวนปลอดสารพิษ และป่าชายเลน มีต้นลำพู โกงกาง และตะบูน สัตว์ : หิ่งห้อย(rey) นกแซงแซวหางปลา (Black Drongo) ปลาตีน (Mudskipper) น้ำ : คลองผีหลอก
ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น	มรดกวัฒนธรรม : พิพิธภัณฑน์มะพร้าว ผลิตภัณฑ์จากกะลา บ้านทรงไทยโบราณ ภาคกลาง และบ้านฝ้ายคดตะ กลุ่มเบญจรงค์บางช้าง มรดกด้านศาสนา : วัดบางกะพ้อม วัดช่องลม สำนักปฏิบัติวิปัสสนา โปธิ์ทะเล ศิลปชาติพันธุ์ : เครื่องคัมสมุนไพร ขนมหอยโบราณ คัมแดง คัมขาว คันหลาว หู่ช้าง วัฒนธรรมวิถีชาวสวนมะพร้าว
ทรัพยากรมรดกกรรมและปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญ	เทศกาลประเพณี : ประเพณีการทอดกฐินทางเรือ ประเพณีลอยกระทงกาบกล้วย



<p><b>ทรัพยากรกิจกรรมที่มีความโดดเด่น</b></p>	<p><b>กิจกรรมนันทนาการ :</b> เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในชุมชนบ้านริมคลอง                      กิจกรรมปั่นจักรยานชมวิถีชุมชน ตกปลา ตกกุ้งริมคลองผีหลอก นั่งเรือชมหิ่งห้อย  <b>กิจกรรมด้านบริการ :</b> กิจกรรมเก็บน้ำตาลมะพร้าวชมวิถีชาวสวน กิจกรรมเกี่ยวน้ำตาล                      และทำน้ำตาลไซรัป กิจกรรมทำขนมไทยโบราณ กิจกรรมจักสานใบมะพร้าว  <b>สิ่งอำนวยความสะดวก :</b> บริการเรือรับส่ง บริการรถรับส่ง บริการจักรยาน</p>
<p><b>ทรัพยากรด้านบริการ</b></p>	<p>ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ไฟฟ้า น้ำประปา ระบบการรักษาความปลอดภัย ร้านค้าชุมชน                      สถานที่พักผ่อน สวนสาธารณะ ลานกีฬา ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สถานีอนามัย</p>

## 2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง

การวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) โดยผู้วิจัยเป็นผู้แนะนำการใช้เครื่องมือ (SWOT Analysis) ให้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้แก่ ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว เพื่อแสดงความคิดเห็นร่วมกัน (Consensus) เกี่ยวกับทรัพยากรที่โดดเด่น และร่วมกันหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว/พื้นที่/สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการ และการตลาด ดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) (SWOT Analysis) ของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ol style="list-style-type: none"> <li>มีที่ตั้งใกล้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของประเทศ</li> <li>มีทรัพยากรวัฒนธรรม และธรรมชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์</li> <li>มีชุมชนที่เข้มแข็งในการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน</li> <li>มีความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญา</li> <li>เป็นจุดชมหิ่งห้อยที่สมบูรณ์ที่สุดในจังหวัด</li> <li>มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หลากหลายรูปแบบ</li> <li>พัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ</li> <li>บ้านริมคลองโฮมสเตย์ได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ และรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 8</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>เส้นทางการเข้าถึงทางบกมีเพียงเส้นทางเดียว และรถขนาดใหญ่ไม่ สามารถเข้าถึงได้</li> <li>ไม่มียานพาหนะ ขนส่งมวลชนสาธารณะประจำทางเข้าถึงชุมชน</li> <li>ขาดแผนการตลาดดิจิทัล และการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยตรง</li> <li>ขาดแผนการดูแลรักษาบริบทพื้นที่เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ</li> <li>องค์ความรู้บางส่วนไม่ได้รับการถ่ายทอดต่อรุ่นเยาวชน เช่น การเกี่ยวน้ำตาล การทำขนมไทยโบราณ</li> <li>สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานยังไม่สมบูรณ์ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทางป้ายสื่อความหมาย</li> <li>บุคลากรในชุมชนขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ</li> </ol>



โอกาส	อุปสรรค
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. หลังการเปิดประชาคมอาเซียนทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น</li> <li>2. จังหวัดมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก เนื่องจากมีความพร้อม ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม</li> <li>3. กระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวปัจจุบันมีความต้องการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนผ่านการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ</li> <li>4. ปัจจุบันมีเทคโนโลยี และ Social Media ที่สะดวกต่อการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน</li> <li>5. เป็นพื้นที่ของจังหวัดที่ได้รับการคัดเลือกจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้เป็น 1 ใน 12 จังหวัด ที่เป็น “เมืองต้องห้ามพลาด”</li> <li>6. หน่วยงานภาครัฐบาลระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศให้การสนับสนุน ส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทำให้เกิดรายได้บนพื้นฐานของความยั่งยืน</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. การพัฒนาเส้นทางที่เป็นมาตรฐานใช้งบประมาณสูง และเป็นงบประมาณจากส่วนกลาง</li> <li>2. มีแหล่งท่องเที่ยวคู่แข่งโดยรอบ ภายในจังหวัดสมุทรสงคราม มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทโฮมสเตย์ที่เหมือนบ้านริมคลอง โฮมสเตย์อยู่เป็นจำนวนมาก</li> <li>3. ขาดงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน</li> <li>4. ภาครัฐไม่สนับสนุนด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัล</li> </ol>

### 3. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง

1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ประชาชนในชุมชนต้องการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านริมคลองมีการร่วมมือกันในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ยั่งยืน

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนในชุมชนต้องการให้การดำเนินการของกลุ่มจะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้เพิ่มขึ้นภายในชุมชน และทางชุมชนควรเน้นการบริหารจัดการแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3) ด้านคุณภาพด้านการบริการ มติที่ประชุมเสนอแนะให้ทางชุมชนพัฒนาการบริการด้านข้อมูลด้านมัคคุเทศก์/วิทยากรประจำฐานเรียนรู้

4) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว มติที่ประชุมลงความเห็นร่วมกันว่าทางชุมชนบ้านริมคลองมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมากมาย ซึ่งมีกิจกรรมที่ปรับใช้กับแนวคิดทฤษฎีของท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ 5 กิจกรรม ดังตารางที่ 3



**ตารางที่ 3 แสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม**

กิจกรรมที่ 1 <u>กิจกรรมเก็บน้ำตาล มะพร้าวชมวิถีชาวสวน</u>	กิจกรรมที่ 2 <u>กิจกรรมเกี่ยวน้ำตาล และทำน้ำตาลไซรัป</u>	กิจกรรมที่ 3 <u>กิจกรรมทำขนมไทย โบราณ</u>	กิจกรรมที่ 4 <u>กิจกรรมจักสานใบ มะพร้าว</u>	กิจกรรมที่ 5 <u>กิจกรรมปั่นจักรยาน ชมธรรมชาติ และวิถี ชุมชน</u>
				

**4. ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม**

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 98 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ขึ้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และทำการวิเคราะห์ และประมวลผลคำนวณแสดงผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4 ดังนี้

**ตารางที่ 4 แสดงระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม**

ด้านส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
- ผลิตภัณฑ์	4.39	0.47	มากที่สุด	
- ราคา	4.22	0.79	มากที่สุด	
ด้านส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
- สถานที่จัดจำหน่าย	3.92	0.76	มาก	
- การส่งเสริมการตลาด	3.63	0.86	มาก	
- บุคลากร	3.93	0.62	มาก	
- กระบวนการ	3.59	0.84	มาก	
-	3.55	0.79	มาก	
- ลักษณะทางกายภาพ				
	<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.07</b>	<b>0.35</b>	<b>มาก</b>



องค์ประกอบการท่องเที่ยว			
- สิ่งดึงดูดใจ	4.31	0.49	มากที่สุด
- ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.27	0.67	ปานกลาง
- สิ่งอำนวยความสะดวก	3.35	0.80	มาก
- ที่พัก	3.45	0.68	มาก
- กิจกรรมการท่องเที่ยว	3.47	0.79	มาก
<b>เฉลี่ย</b>	<b>3.89</b>	<b>0.36</b>	<b>มาก</b>
ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์			
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.66	0.53	มากที่สุด
- กิจกรรมต้นแบบอย่างแท้จริง	4.57	0.58	มากที่สุด
- ความรู้ คุณค่า และประสบการณ์การท่องเที่ยว	4.41	0.70	มากที่สุด
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.29</b>	<b>0.71</b>	<b>มาก</b>

#### 4. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้พื้นที่ชุมชนบ้านริมคลอง เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม รายละเอียดดังนี้

1) **แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด** ชุมชนบ้านริมคลองควรสร้างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่นำเอาเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่มาเป็นจุดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยว และออกแบบให้หลากหลายเพื่อรองรับกลุ่มผู้บริโภคที่มีความต้องการแตกต่าง ควรนำองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดบริการ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่จำหน่าย (Place) การส่งเสริมการขาย (Promotion) บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และภูมิทัศน์หรือสภาพทางกายภาพ (Physical Evidence) และทางชุมชนควรทำการตลาดแบบเน้นสร้างคุณค่าของสินค้า และสร้างความประทับใจในตัวผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว

2) **แนวทางการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดใจ** ชุมชนบ้านริมคลองควรพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรม และร่วมสร้างความประทับใจ ให้มีความหลากหลาย ตามความเหมาะสมของทักษะ และเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว



พัฒนารูปแบบของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และต้องเป็นของที่นำการเล่าเรื่อง ประวัติศาสตร์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ หรือ ความเป็นมาของสินค้าทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความ เป็นอัตลักษณ์ และโดดเด่นแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

3) **แนวทางพัฒนาด้านการเข้าถึง** ชุมชนบ้านริมคลองควรพัฒนา หรือ เพิ่มเส้นทางเข้าออกแหล่งท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในตำบลต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว/พื้นที่จัดรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการบริการการขนส่ง และเดินทางแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ เรือพาย หรือรถจักรยานสามล้อปั่น

4) **แนวทางการพัฒนาด้านที่พัก** ควรพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการที่พักในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ควรพัฒนาคุณภาพที่พักให้ได้มาตรฐาน โสมสเดย์ระดับ 5 ดาว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มศักยภาพสูง ระบบสาธารณูปโภคที่อำนวยความสะดวกในที่พักแก่นักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

5) **แนวทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบุคลากร** ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม และจัดทำป้ายสื่อความหมายอธิบายฐานกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ตลอดจนพัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อยของเยาวชนในพื้นที่ให้ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสืบทอดประเพณี วิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สู่เยาวชนให้ยั่งยืนต่อไป

6) **แนวทางด้านการจัดการ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว** ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบบริการเบ็ดเสร็จโดยคนในชุมชน บริหารโดยชมรมการท่องเที่ยวบ้านริมคลอง และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน และพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและสร้างประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริงกับเจ้าของภูมิปัญญา จำแนกเป็นการท่องเที่ยวรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบครอบครัว เพื่อสร้างทางเลือกให้นักท่องเที่ยว โดยออกแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเหมารวมทั้งค่าใช้จ่าย และแบบแยกรายการท่องเที่ยว ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวเลือกหลากหลายตามระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยชุมชนควรจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน พร้อมทั้ง เผยแพร่ต่อสาธารณชน และนักท่องเที่ยวให้สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวก รวมถึงการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยตลอดเวลา และสุดท้ายควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนระยะสั้น ระยะยาว โดยเน้นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่ทำลายระบบนิเวศชุมชน และการท่องเที่ยวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม



## อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. *ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลองจังหวัดสมุทรสงคราม*  
จากการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านริมคลองเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดดเด่น และมีการจัดการระบบนิเวศดีเด่นเพราะ ชุมชนแห่งนี้มีทั้งธรรมชาติบนผืนดิน อาทิ สวนมะพร้าว สวนกล้วย สวนพืชผักสวนปลอดสารพิษ เป็นต้น และมีธรรมชาติริมน้ำ อาทิ คลองฝึกลอก ป่าชายเลน มีต้นลำพู โกงกาง และตะบูน เป็นต้น ทรัพยากรวัฒนธรรมที่โดดเด่น อาทิ พิพิธภัณฑ์มะพร้าว บ้านทรงไทยริมน้ำโบราณ ภาคกลาง ขนมาไทยโบราณ วิถีชาวสวนมะพร้าว เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนบ้านริมคลองตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีระบบนิเวศ สามน้ำ ได้แก่ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย อันเป็นเอกลักษณ์ทางธรรมชาติของเมืองแม่กลอง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม (2558) กล่าวว่าจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นเมือง สายน้ำ สามเวลา ประชากรนิยมทำสวนมะพร้าว สวนส้มโอ สวนลิ้นจี่ และสวนกล้วย เพราะน้ำกร่อยจะช่วยให้ผลผลิตรสชาติดี และสอดคล้องกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม (2559) พบว่า พื้นที่เมืองสมุทรสงครามส่วนใหญ่อยู่ 2 ฟากแม่น้ำแม่กลองอันอุดมสมบูรณ์ จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชนานาชนิด เป็นแหล่งผลิตพืชผลการเกษตรขนาดใหญ่ เช่น ข้าว มะพร้าว น้ำตาล ผัก ปลา มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ส่งผลให้ สมุทรสงคราม เป็น “คลังเสบียง” เลี้ยงคนไทยมาโดยตลอด ดังคำกล่าวที่ว่า แม่กลองเมือง “สวนนอก” ทั้งนี้จากพื้นฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ สอดคล้องกับ สูดแดน วิสุทธิลักษณ์และคณะ (2554) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่คนและทิศทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นเครื่องมือของการทำความเข้าใจในคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผ่านการเรียนรู้และมีประสบการณ์ร่วมในพื้นที่ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเดินทางท่องเที่ยวไปใช้ในวิถีชีวิตของตนเองอีกด้วย จากปัจจัยดังกล่าวที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ชุมชนนี้ได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนให้จังหวัดสมุทรสงครามได้รับเลือกเป็น 1 ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาด (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม, 2558)

2. *ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม*  
จากการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านริมคลองแห่งนี้ มีความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งชมหิ่งห้อยที่สมบูรณ์ที่สุดในจังหวัดสมุทรสงคราม สอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) ที่กล่าวว่า ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติจากหิ่งห้อย ระเบียบระยบินยามค่ำคืน นำมาสู่คลื่นนักท่องเที่ยวจำนวนมหาศาล ที่ต่างมุ่งหน้าลงเรือหางยาว ล่องไปตามลำน้ำแม่กลอง และคลองต่างๆ ในจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ส่วนศักยภาพของชุมชนบ้านริมคลองด้านการบริหารจัดการชุมชนมีเงินทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของ



ชุมชน โดยพัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ สอดคล้องกับ อภิชาติ พันธเสน (2549) กล่าวว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐศาสตร์จะต้องนำเอากระบวนการที่แบบพุทธเข้ามาประยุกต์ เพื่อใช้ปรับแก้ไขข้อสรุปที่ผิดพลาด และจะนำไปสู่การจัดการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ภายในชุมชนมีการระดมทุนจากคนในชุมชนที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไปสู่ความสำเร็จที่แท้จริง อีกทั้งชุมชนแห่งนี้ ยังมีกิจกรรมมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สอดรับกับกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวปัจจุบันมีความต้องการพักผ่อน แบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท และวิถีชุมชน และนักท่องเที่ยวต้องการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนผ่านการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (สุคนธ์ วิสุทธิลักษณ์และคณะ, 2554) และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลองจะประสบผลสำเร็จ ได้อย่างชัดเจนทางชุมชนควรมีหลักการนำทางในการพัฒนา กล่าวคือ ชุมชนบ้านริมคลองควรสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการของชุมชนบ้านริมคลอง สอดคล้องกับ จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด (2559) พื้นที่ที่จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการประชุมและวางแผนแบบบูรณาการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งของหน่วยงานราชการ ร่วมกันวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

### 3. ความต้องการของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และความ ต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลองจังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนต้องการให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านริมคลองมีการร่วมมือกันในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการของกลุ่มต้องช่วยให้เกิดการกระจายรายได้เพิ่มขึ้นภายในชุมชน และทางชุมชนควรเน้นการบริหารจัดการแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต้องมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นไปอย่างยั่งยืน มีความโปร่งใско่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม รวมถึงให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับ เดชา ไฉ่สูงเนิน (2543) กล่าวว่า บุคลากรนับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเหมาะสม

ส่วนความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลองพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงวัยกลางคน และมีแรงจูงใจด้านการชมธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีชีวิต โดยสนใจกิจกรรมทำขนมไทย กิจกรรมชมหิ่งห้อย กิจกรรมจักสานหมวก กิจกรรมเกี่ยวน้ำตาล และกิจกรรมปั่นจักรยานชมสวน สอดคล้องกับ พัชรีธรา เดชสิทธิ์โรจนกุล (2559) กล่าวว่า



การส่งเสริมท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบความสำเร็จ เป็น โจทย์ที่ทำท่ายอย่างมาก เพราะประเทศไทยมีชุมชนท่องเที่ยวหลายร้อยชุมชน แต่ละชุมชนมีศักยภาพและอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันไป และมีชุมชนเล็กๆ ที่ชื่อว่า “ชุมชนบ้านริมคลองโสมสเดย์” เป็นชุมชนที่มีวิถีผูกพันอยู่ริมคลองผีหลอกหนึ่งในสายน้ำแยกย่อยจากแม่น้ำแม่กลองที่หล่อเลี้ยงหลากหลายชีวิตในละแวกนั้น ชีวิตที่แสนจะเร่ร่อนได้สิ้นสุดลงเมื่อคุณได้มาเยือน ณ บ้านสวนแห่งนี้ สถานที่ที่เต็มไปด้วยเหล่าต้นมะพร้าวที่รายเรียงคอยต้อนรับผู้มาเยือนอย่างเป็นมิตร ระดับความพึงพอใจต่อปัจจัยด้านต่างๆ นักท่องเที่ยวพอใจในกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่เอื้อต่อการฝึกประสบการณ์ และการเรียนรู้วิถีชุมชน วัฒนธรรม และกิจกรรมในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริวัจน์ เดชอุ่ม (2556) พบว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมต้องการค้นหาอัตลักษณ์ และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม โดยการสร้างความโดดเด่น และความแตกต่างของกิจกรรม เน้นการเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาตลาด การสื่อสารการตลาด

#### 4. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการวิจัยแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีประเด็นที่ควรเป็นแนวทางในการพัฒนา 5 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนบ้านริมคลองควรพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของกลุ่มนักท่องเที่ยว 2) แนวทางพัฒนาด้านการเข้าถึง ควรพัฒนาเส้นทางและรูปแบบยานพาหนะในการเข้าถึงชุมชน 3) แนวทางการพัฒนาด้านที่พัก ควรพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการที่พักในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม พัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่อำนวยความสะดวกในที่พักแก่นักท่องเที่ยว 4) แนวทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบุคลากร ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายอธิบายฐานกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดทำเป็นภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และโครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อย และ 5) แนวทางด้านการจัดการ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบบริการเบ็ดเสร็จโดยคนในชุมชน และจัดทำฐานข้อมูลของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน สอดคล้องกับภรณ์ณี แก้วสง่า และนิสาชล จำนงศรี (2012) พบว่า ศักยภาพของประเทศไทยด้านองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวตามกรอบแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ประเทศไทยมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้จะช่วยให้การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่มีแบบแผนที่ชัดเจน และเป็นที่ยึดถืออย่างกว้างขวาง สร้างรายได้ให้กับประเทศและนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืน



## ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และพื้นที่เชื่อมโยงให้เหมาะกับการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) แก้ไขปัญหาเรื่องทางเข้าออกแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในตำบลต่างๆ 3) ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบบริการเบ็ดเสร็จ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ 5) ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน 6) ควรสร้างแผนการตลาดดิจิทัล และการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยตรง 7) จัดอบรมภาษาอังกฤษให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน





## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว มกราคม – ธันวาคม 2558. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2558, จาก สถิตินักท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว เว็บไซต์: <http://www.mots.go.th/main.php?lename=index>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). นิตยสาร TAT Review Magazine ฉบับประจำไตรมาสที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) พ.ศ. 2560 "Tech Travel". จาก ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2558, เว็บไซต์: <https://issuu.com/etatjournal/docs/tat22017>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). โสมสเดย์ จังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2558, จาก ท่องเที่ยวสมุทรสงคราม เว็บไซต์: <https://thai.tourismthailand.org/กิจกรรมท่องเที่ยว/โสมสเดย์-จังหวัดสมุทรสงคราม>
- จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 11(21), 55-67.
- จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด อังสุมาลิน จำนงชอบ และวุฒิพงษ์ ทองก้อน. (2559). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยจักรยาน ของชุมชนบางพลับอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารธุรกิจปริทัศน์ (8)2, 91-108.
- เดชา ไต้สูงเนิน. (2543). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉิรดา เอกแก้วนำชัย. (2558). บ้านริมคลองโสมสเดย์. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2558, จาก กิจกรรมภูมิปัญญา เว็บไซต์: <http://www.baanrimklong.net/th/index.html>
- พัทธธีรา เดชสิทธิ์โรจนกุล. (2559). ที่นี่ บ้านริมคลองโสมสเดย์ จ.สมุทรสงคราม. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559, จาก กิจกรรมเพื่อชุมชน บริษัท วิลเลจ วิคตอรี จำกัด เว็บไซต์: <http://www.villagetotheworld.com/meetinthevillage/th/category/baan-rimklong-homestay>
- กัษมณี แก้วสง่า และนิสาชล จำนงศรี. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 6(1), 91-109.
- กฤษวิวัฒน์ เดชอุ่ม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 33(2) 331-366.
- ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว. (2558). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2559, จาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เว็บไซต์: <http://intelligencecenter.tat.or.th/main.php?lename=index>



- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2538). การศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (2542). เอกสารประกอบการสอนวิชาการวางแผนการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. สืบค้น 10 มกราคม 2559, จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เว็บไซต์: <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. (2558). แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม 2558 – 2560, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2559, จาก แผนพัฒนาจังหวัด. เว็บไซต์ : <https://sites.google.com/site/oicssk/phaen-phathna-canghwad-smuthrsngkhram-ph-s-2557-2560>
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม. (2558). ของดีประจำจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2559, เว็บไซต์: [http://www.mots.go.th/province\\_new/ewt/samutsongkhram/main.php?lename=index](http://www.mots.go.th/province_new/ewt/samutsongkhram/main.php?lename=index)
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม. (2559). องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2559, เว็บไซต์: <http://www.m-culture.go.th/samutsongkhram/main.php?lename=index#>
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2554). ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Model). กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)
- สุภางค์ จันทวานิช. (2555). ทฤษฎีสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. S. 1997. Research in Education: A Conceptual Introduction. New York: Longman.
- UNWTO. (2015). Tourism Towards 2030 Global Overview. Spain: The world Tourism Organization Design and print. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 9(1), 250-268.

\*\*\*\*\*